

# Лови Саг

БРОЈ  
910

УРЕЂУЈЕ И ИЗДАЈЕ  
ДУШАН ЧАМПРАГ

Нови Сад, 9 фебруар 1941

ЗА УРЕДНИШТВО ОДГОВАРА  
ДУШАН ЧАМПРАГ

ГОДИНА  
XVIII



× Бан Дунавске бановине, г. др. Кијурина, одобрио је правила Савеза мађарских културних друштава.

× Свесловенско вече Кола Српских сестара, које је приређено 1 о. м. у Спомен-дому, било је лепа словенска манифестација.

× И ове године ће бити приређен Правнички бал, који ће се одржати у суботу, 22 фебруара у Спомен-дому.

× У прошлу недељу је у „Хабагу“ одржавана свечаност немачких народних ношњи, којој је присуствовао и бан Дунавске бановине г. др. Кијурина.

× Свечани део скупштине Српске православне црквене општине новосадске, која је одржана ових дана, био је посвећен стогодишњици од рођења великог црквеног добротвора Петра Попадића.

× Ђирило-методски хор из Загреб приређује у понедељак 10 о. м. у свечаној дворани Спомен-дома велики духовни концерт у 8 и по часова увече.

× И ове године је „Штросмајеров дан“ у свима новосадским школама прослављен на свечан начин.

× Гђица Татјана Фарчић, приређује 14 о. м. у великој дворани Спомен-дома своје солистичко балетско вече.

× За пољопривредног секретара Пољопривредне коморе Дунавске бановине изабран је инж. агр. г. Браислав Милосављевић.

× Коло Занатлијске Омладине у Новом Саду одржаће своју годишњу скупштину на дан 23 фебруара 1941 год. у 1 час по подне у друштвеним просторијама (Занатски дом), на које позива све своје чланове.

× После дужег и тешког боловања, у Новом Саду је 4 о. м. преминуо Дамитрије Врчић, чика-Милан, приватни чиновник, у својој 66-ој години живота. Покојник је сахрањен у среду, 5 о. м. на св. Успенском гробљу.

× После дугог боловања преминуо је у Загребу у суботу увече Емил Сикла, оснивач и директор „Аполо“ биоскопа и „Штравд“ д. д. у Новом Саду. Посмртни остаци покојникови превези су у Нови Сад и сахрањени на Јеврејском гробљу.

× У Новом Саду ће се 18 и 19 о. м. одржати дводневни практични течај за ветеринаре.

## УЈЕДИЊЕЊЕ ЈЕ СПАС

Срели смо се у улици, која носи име једног нашег владара повнатог по својим Југословенским схватањима и осећањима, али наш разговор, на жалост, није био нимало Југословенски, па чак ни српски. Мој саговорник толико се био окомио на Хрвате, да му у једном тренутку слете са усана узвик: „нека иду на ове државе, кад су вечно незадовољни“. Просто запрепаћен овим, погледах га само и рекох му: „како да иду, једна заједно са Србима који живе међу њима“. И он намах потврди: „да, заједно са њима“.

Растајесмо се после тога и одосмо сваки на своју страну. Не знам да ли је он уопште доцније штогод мислио о овоме, али што се тиче мене, ја сам о свему и размишљао и чудим се, јер мој саговорник је образован и трезвен човек, чак познат као припадник Једеа стравке са напредним програмом, и заиста је чудо да недовољно објашњиве страсти толико завладају њиме, да му у буквалном смислу те речи помуте поглед на ствари. Цео његов став, који је имао у разговору, био је инспирисан српским патриотизмом, али тај патриотизам добио је један сасвим изопачен облик у његовој горњој изјави. Јер ако је до српског патриотизма, онда би природно било да се на основу њега и у име њега изиђе са захтевом, да сви Срби буду заједно у једној држави. Овде, међутим, обрнуто томе, мирне душе се изјављује да и Срби који су већ ту у заједничкој држави, оду на ње заједно са Хрватима. И тако пошавши од српског патриотизма, дошло се до антисрпског закључка. Као што се види, са изопачењем није се могло даље отићи.

Ако гледати овако на ствари није српски, није у исти мах ни Југословенски. Колико је то у ствари антијугословенски види се најбоље одатле што један Србин, ето, само да би се „ослободио“ Хрвата, жртвује и Србе. А не би могао ни помислити а камо ли казати оно што је кавао кад би се само мало осврнуо на историју и све мало обазрео на данашње односе и прилике у којима се наша земља налази. И кад већ он то не чини, морамо ми место њега и још неког можда који мисли као он, то учинити.

Као што морате, кад хоћете погледом да обухватите читав један крај, потражити какав вис са кога се видик шири на све стране, тако исто кад један проблем хоћете да обухватите у целини, — а само тако можете покушати да нађете његово

решење, — морате се ставити на једно више и шире гледиште, и напустити чауре ускости и искључивости из којих се ништа или готово ништа не да видети. Нарочито данас кад је, упркос свему, повезаност међу људима и народима тако велика, а живот им условљен узајамном зависношћу, мора се овако поступати. Јер, да говоримо баш о Србима, не може њима бити добро ако је рђаво Хрватима, као и обрнуто што не може Хрватима бити добро ако је Србима рђаво. То што важи за Србе и Хрвате, важи природно и за Словенце, који су такође у заједничкој држави. Али то важи, — и није тешко показати, — и за Бугаре, који су засада ван Југословенске заједнице.

Ток историјског збивања у вези са ослобођењем Срба и Бугара увео је, на њихову највању несрећу, под утицајем разних чинилаца такав правец, да је довео до стварања двеју посебних држава, место једне заједничке државе. И последице су опште познате. Оно што је било штетно за Србе и Бугаре, било је те још како корисно за њихове заједничке непријатеље, који су их без велике муке окретали једне против других. Чим су они добили посебне државе, природно се морао јавити изванредан егонизам и на једној и на другој страни, а лажни пријатељи су га лако распиривали. И тако, у једном временском размаку, кратком кад је реч о животу народа и држава, а не дугом чак и кад је реч о животу људи, било је међу њима три крвава рата које је један исти човек могао све претурити преко главе. Па и данас, у овим тешким временима, вар се не питамо сви одреда у Југославији како ће се држати и шта ће урадити Бугарска? И зар и најпросторији наш грађанин не каже, јер тако осећа, да би нам лако било кад би Бугарска била с нама, што природно значи да би и Бугарској било лако кад би ми били с њом.

Та узајамна борба, која се тренутно свршавала у корист једног или другог супарника, трајно је штетила и једном и другом, као што је штетила и народу и крајевима око којих се водила. То што се међу нама овако раздвојеним дешавало — сви ће несумњиво бити сагласни у томе — не може се по злу поредити ни са највећим тешкоћама које би наш живот у заједници могао створити и изазвати. Јер стање унутрашњих сукоба и распри у заједничкој држави заиста је



× Банска управа у Новом Саду потврдила је избор госп. Александра Рацкова за градског главног бележника у Петровграду.

× У Вршцу је ових дана отворена Црквеномузичка школа, у коју је досад примљено 20 ђака.

× И Србобрански учитељи су отворили кухињу за исхрану сиромашне школске деце.

× Извршни одбор Пољопривредне коморе Дунавске бановине, на последњој својој седници, која је одржана ових дана, предложио је мере за повећање пољопривредне производње.

× Како је општина Војловица прикључена Панчеву, тако Панчево сада има преко 30.000 становника.

× Петровградски суд је ових дана ослободио Стевана Вујаклију, који је вршио интервенције по монополским кривцима.

× На годишњој скупштини Удружења адвокатских приправника у Петровграду, изабрана је нова управа на челу г. Стевана Недељкова.

× Ове недеље је изасланик Банске управе инж. г. Петраћ, извршио преглед рада у Сомборској електричној централни.

× У Вршцу је ових дана изашао први број „Банатског весника“, органа еперхије банатске.

× Бивши порезник из Петровграда, Станиша Карић, осуђен је због нива превара на 5 месеци строгог затвора.

× На станици Петровград-Фабрица, непознати допови су скинули пломбу са једног вагона и украли 100 кг. шећера.

× Богати земљорадник из села Станишић, Антун Бергман, ископао је 4 о. м. своју жеву, а затим извршио самоубиство.

× У селу Омољци за време биоскопске претставе изгорео је филм „Гувернер“, чија се штета цени на 100.000 динара.

× Шверцери из Мокрина: Јосиф Мундлох, Јаков Седлак, Антон Хиглер и Обрад Ладичорбаћ, кажњени су ових дана са пола милиона динара.

× Мештани из Мола, чији се салашни налази у непосредној близини реке Тисе, опазили су ових дана више вукова, који су долазили из оближње шуме.

× У сушари кудеље Михаила Гратиса изневада је у среду избио пожар. Штета се цени на око 20.000 динара.

Једно, а стање судара и рата међу државама сасвим нешто друго: и у овом првом, могуће је да се прсти трећег мешају у туђе, али их је лакше сагледати и по њима ударити, док то у овом другом много теже полази за руком.

Ако је ток историјског збивања довео био до стварања посебних држава Срба и Бугара, напротив, историјски ток довео је до стварања заједничке државе Срба и Хрвата. И ко год увиђа несрећу, — а не може бити тога која је не увиђа, — што се десило прво, не може не увидети срећу што се догодило друго. Јер тешко је бити толико навикан на мислити, да заједнички непријатељ не би успео гурнути Србе и Хрвате у међусобне ратове да је дошло до њихових посебних држава, као што је успео гурнути Србе и Бугаре. Баш напротив у томе случају, само још на широј бази, изводило би се оно што се изводило са самим Србима и Бугарима. У ствари непријатељи Југословена и непријатељи Балкана тек би тада нашли широко поље за примену сатанске девизе; завади па владај, којој насупрот треба истаћи уверење: сједини се, па не бој се. Огуда место на разједињавање онога што је већ сједињено, треба мислити на сједињавање онога што је још разједињено. То не би била само добра југословенска политика, него у исти мах и добра српска, и добра хрватска, и добра бугарска политика.

Уосталом само је наопако схватање југословенства могло видети непријатеља у хрватству и српству, и захтевати њихово брисање као услов за долазак pune југословенске сре. Међутим она тим путем није могла доћи из простог разлога што би се у декретовано југословенство могло овако прећи из српства и хрватства само тако, да су и они били декретовани. Али како се они заснивају на свести и осећању, што се декретима не ствара, из од овога посла, као што знамо, није могло бити ништа.

Људи обично радо говоре о туђој одговорности, а на своју сопствену готово и не мисле. И још како да рачунају да одговарају само они коју су на влади. Међутим није тако ни у нормалним временима, а камо ли у оваквим временима каква сад преживљујемо. Морална одговорност лежи на свима одреда, па и на онима који без довољне критичке оцене и расуђивања стварају и изражавају мишљења подобна да код неупућених изазову расположења непосредно штетна баш по ону ствар која тобож жели да се заштити. И зато кад се већ открију навесне садашње тешкоће, нека се никад не допусти да се због њих не сагледају много и управо неупоредиво веће тешкоће, које би неминуовно избиле у друкчијој ситуацији чије се наступање лако-мислено жели.

\* НЕ ЗАБОРАВИТЕ, да нове Јоргане и мадраце можете наручити, а старе поправити уз врло јестину цену код ЉУБИЦЕ ПЕТРОВ, Јорганицице, Нови Сад, Скерлаћева 29.

## САБЛАЖЊИВОСТ И ШТАМПА

Не служи ни најмање угледу једног дела наше престоничке штампе такво писање, којим се задира у приватан живот

Високи значај штампе намеће јој и велику одговорност пред судом јавности. Ако је задатак штампе да буде оцењивач и регулатор јавног живота, онда штампа мора у пуној мери да преузме на себе и одговорност за истинитост и верност свега онога што износи пред читалачку публику са тенденцијом: да исправља и поучи. Штампа треба да стоји у служби јавног морала, по она мора због тога и сама да се придржава свих принципа моралности.

Нажалост у последње време даје нам повода писање једног дела престоничке штампе, да оправдано посумњам о свесности значаја штампе код оних листова који pune своје ступце написанима саблажњиве садржине. Појава је у толико жалоснија и више за осуду што то нису повремена „револверски“ листићи, нити те листове издају и уређују „новинари“ сумњиве прошлости, без школских и моралних квалификација, него се спуштају на ниво булеварског и опскурног листа дневница, код којих се с правом очекује да имају у виду узвишени позив штампе. Штампа која жели да се о њој одржи лепо мишљење, не сме да се срва толико, па да се посумња у исправност намера њезинога писца, нити да се читалачка публика саблажњује њезином садржином.

Зар се може друго што мислити, када на пример у једном престоничком дневнику данима излазе написи у којима се опширно и надугачко прича и причава о афери поводом напрасне смрти неког престоничког бонвивана у стану његове пријатељице. Несумњиво један део читалачке публике чита и гута у сласт такве пикантерије, но сваки обзбиљан и културан човек мора са негодовањем да осуди такво писање о породичним интимностима, нарочито када се на саблажњив начин пише о мртвом лицу. Такво писање никада не може служити подизању и јачању општег морала, него напротив оно постизава баш супротне последице. Читалачка публика пак није толико навикна да неће посумњати у мотиве таквог писања, а ти мотиви ни најмање не дижу углед штампе.

Други случај је писање оног престоничког дневника, који је у виву бројева кроз неколико дана објављивао написе о наводној афери око зидања банске палате у Новом Саду. Тенденција тих написа је толико скроз провидна, да ће се свакако врло мало читалаца наћи да поверују, да се тим написима жели користити општој ствари. Није нам намера да бранимо особу против које су били уперени ти написи, нити желимо да се мешамо у лична питања. Лично нападајући тражиће свакако заштиту суда. Сматрамо међутим за нашу дужност да у име јавности осудимо такво писање.

Постоји контрола писања штампе о политизи, а несумњиво би потребно било да се

води контролисање и написа о моралним питањима. Ми смо за слободу штампе, али та слобода не сме прећи границе. Под слободом штампе не може се трпети одулареност а најмање саблажњивост. Када закони предвиђају кажњавање јавних изгредка као и преступа учинених речима, онда би тим више и строжије требало казнити оне који путем штампе врше саблажњива дела.

Не служи ни најмање угледу наше престоничке штампе такво писање којим се задира у приватан живот. Шта се тиче југословенске читалачке публике, у каквим је пријатељским и пословним, па рецамо чак и љубавним односима био неки чиновник банске управе према некој дами? Ако је та дама оштећена у своје угледе или у својим материјалним интересима, ту су судске установе код којих она може да тражи заштиту. Само је суд оно место где се таква питања имају исправљати. Није широка читалачка публика позвана нити меродавна, да пресуђује такве спорове, јер нити ће моћи да врати оштећеној дами изгубљену материјалну корист, нити ће судом јавности скочити њезин углед. У осталом та дама није непозната извесном кругу новосадске публике, шта више та се дама годинама виђала у друштву са господом, појављивала се по јавним местима са својим удварачима и никад јој равније није падало на ум да провоцира скандал и да прави аферу због наводне насртљивости једног свог удварача, него сада после више година, када је суд одбио њезину тужбу којом је тражила неку накнаду за своја потраживања у име обрачуна радова предузећа њезиног покојног мужа при изградњи банске палате у Новом Саду, сада се од једном појављује неки непознати бравилац части те даме да у једном престоничком дневнику пише километричне чланке и да у њима искључиво напада оног човека, од чијег је исказа углавном зависно исход ове парнице пред судом. И без нарочитог тумачења свакоме је потпуно јасна тенденција тих написа, који се у најмању руку могу назвати изливима освете над једним чиновником због тога, што је исправно бранио интересе установе код које је ангажован.

Не желимо даље улазити у анализу писања престоничког дневника о тој „афери око зидања“ банске палате у Новом Саду. Објективна и озбиљна читалачка публика увиђа и сама, да се таквим саблажњивим писањем руши углед целокупне наше штампе. Озбиљна штампа треба да сузбија такво писање. Р.

СВАКА КУЋА  
ТРЕБА ДА  
ИМА СВОЈУ  
КЊИЖНИЦУ  
А СВЕ КЊИГЕ  
ДОБИЈЕТЕ  
У КЊИЖАРИ  
„СЛАВИЈА“

## † Јован Грчић

У 86 година живота, у среду пре подне преминуо је у Новом Саду Јован Грчић, професор гимназије у пензији, књижевник писац, критичар, почасни члан Матице српске и дугогодишњи сарадник листа „Нови Сад“.

Пок. Грчић рођен је 19 октобра 1855 године у Вуковару, у угледној адвокатској породици. Гимназију је почео у Винковцима, а затим прелази у Нови Сад, у Српску православну гимназију, где је матурирао. После свршених правних наука у Грацу пок. Грчић је од 1887 године до 1901 године био професор Српске православне велике гимназије у Новом Саду. Кад је пензионисан, прелази у Загреб, где живо узима учешћа у јавном животу, сарађујући у многим листовима, па и у листу „Нови Сад“. Године 1918 прелази у Сремске Карловце, а 1928 у Нови Сад, где остаје до смрти.

Живот пок. Грчића представља један огроман и непрекидан рад, пун стваралачке делатности на свима пољима. Као гимназиски професор написао је више уџбеника, међу којима познату „Историју српске књижевности“ и „Штива уз историју српске књижевности“, затим „Немачко-српска“ и Српско-немачки речник“, „Речник страних речи“ и др.

Од 1885 године до 1889 године и од 1892 до 1894 уређивао је тада најбољи белетристички часопис „Стражилова“, а од 1889 године до 1891 сарађивао је у Змијевом „Јавору“. Од 1909 до 1910 издавао је лист „Ново позориште“.

Велике заслуге пок. Грчић има и на издавању и уређењу наших календара. Издао је календаре „Соко“, „Стражилова“, „Св. Сава“, „Србобран“, као и календар Загребачке добротворне задруге Српкиња. Био је активан и у „Летопису“ Матице Српске. Сарађивао је у листовима „Застава“, „Бранику“, „Јединству“, „Гласнику историског друштва“, „Новом Саду“ и др.

Као професор и педагог стекао је велике заслуге. Пок. Грчић је први увео култ хорског певања у новосадској гимназији и као хоровађа организовао прве хорове, који су се прославили својим уметничким квалитетима. Исто тако, био је иницијатор и први организатор светосавских забав у Српској православној гимназији, које су имале велики уметнички, културни и национални значај у тадашњем друштву.

Покојни Грчић сахрањен је у четвртак по подне на св. Успенском гробљу. Опело је извршено у касели, на коме је чиновнички заменик архиепископски заменик протојерејима г. Јанкулов са протојерејима г. Теодором Милићем, Алимпијем и Стеваном Поповићем. Опели су присуствовали бан г. др. Кијурин са шефом кабинета г. Радосевићем, начелник Просветног одељења г. др. Милан Петровић и многе друге угледне личности. Са покојником су се опростили г. г. Јанкулов, др. Моч, др. Магарашевић и у име Српског народног позоришта Милорад Арсенијевић адвокат, после чега је хор ученика мушке гимназије отпевао „Вјечнаја памјат“.

## Скупоћа у Новом Саду

У два три маха покушали су неки посматрачи да протумаче: зашто је Нови Сад најскупији варош у нашој Краљевини? Наводило се, да је скупоћа у Новом Саду отуд, што овде има много државних институција, па равних других установа административних, новчаних, равних предузећа, подuzeћа итд., што све изазива скупоћу.

Колико ми знамо: гимназије, судови, црвени крстови, равне коморе, јавна бележничтва и друге установе не стварају скупоћу. Све те установе само дају прилике, да се већи број људи запосли око снабдевања равних потреба за грађане, а скупоћу стварају — људи. Људи, који су узели на себе дужност да се старају да грађани имају свега, чиме ће подмирити своје потребе свакодневног живота и да имају свачега, чиме ће грађани моћи подмирити и своје пасије. Таку дужност имају људи, која малом или великом индустријом продуцирају све потребно за грађане, да посредници не би морали сличне продукте увозити са стране.

Ту дужност набавке робе и стварање робе узели су на себе трговци и индустријалци мањи и већи.

Тај рад њихов се мора платити. То је зарада трговца и индустријалца.

Ми сматрамо, да и та зарада мора имати своју моралну границу, те неби било тужбе на скупоћу.

У заради наших људи, који промене робу нема те моралне границе. Зарађује се колико ко хоће.

Морална граница би се морала везати за цену набавке робе. Зна се шта кошта роба од места где се набави, па до места док се не стави на тезгу, да је купац однесе и према томе се одреди граница моралне зараде. Али код нас није тако.

Ми у Новом Саду немамо оваког примера, какав ћу навести:

1919 године априла сам био у Земуну. Не сећам се фирме, али знам, да сам у залози те фирме видео огрлице за моје грло, а које нисам могао наћи у своме месту. Уђем и заштем огрлице. Изнесоше ми. Шта коштају? Рече ми трговац: 48 филира. А знам да су огрлице биле 8 — круна. Моју радозналост је заситио трговац овом изјавом: „Господине! То је предатна роба. Мене је коштао комад 24 филира. За пет година да зарадим 24 филира, није много“, извињава се трговац.

У моме месту су трговци на против, сваки дан „инвентарисали“. Тонинвентарисање је било тако да је парчет, који је трговац, док парчет није дошао на тезгу, купио за 5 круна, а напоследку (кад је дошло Ослобођење) продавао га је за 60—70 круна. Израчунајте са колико хиљада процената је роба прешла моралну границу зараде!

Зар овакав рад није дерање коже свих нас потрошача? Ту није тешко одговорити зашто се Нови Сад прочуо као скупа варош.

Нови Сад је у бившој монархији био увек међу најскупијим варошима.

Лакомост, ненаситивост, грамзивост, материјална облапорност су свагда биле карактерна црта вароши уопште. И Нови Сад се у томе увек одликовао. Сваку коњукуру су до два искористили код нас у Новом Саду. Да се обогате људи брао и да стеку много да сутра могу од ренте живети, то је био идеал. Напротив се обогатити, то је било правило.

Психолошки посматрајући цело питање скупоће морамо имати у виду и цео staleж привредно-трговачки.

Нови Сад је варош у којој врло разни људи. Ту ти је од толико деценија: Србин, Словак, Чех, Пољак, Малорус; па онда германски, романски елементи; семитски, грчки, јерменски, дошљаци и елементи, који су се претопили у народ пореклом турско-татарске расе. Сви су ти узели у становништво Новог Сада свој менталитет. Сваки је дошао амо да заради. На који начин, како? Не питај! — Радио је сваки по своје нахођењу. Зато Нови Сад никад није имао свој одређени тип, него је у овом конгломерату ћарио како је ко хтео. Разбојнички су растргавали ово становништво. Та лична прождрљивост је упропашћивала банке и привредне институције. Знамо ми Новосађани да су пропадали новчани заводи у којима су милиони изгубљени због — грамзивости.

То је било, па и данас постоји.

Узмимо овај пример: Град подигне трошарину на каву са 2 динара на 100 кила. Каване

су црној кави одмах подигли цену са 50 пара. 100 килограма каве даје врло много хиљада црне. Израчунајте колико хиљада динара плаћају конзументи за каву због 2 динара! Због „2“ динара! И ту лека нема, јер нема надзора.

Зло је то, што у питању ове скупоће немамо надзора.

Немамо ни хлеба. То питање није везано за скупоћу од толико деценија. Ми имамо Канаан. Ту су продукти из равнице, где људи гаје сва могућа врна прабилјака. А ту је планина одакле добивамо вино, воће, дрво и огрев. А ми ипак без хлеба, те га морамо увозити. Нови Сад увози хлеб! Замислите Минхен, да увози пиво из Каха!

Зашто је то тако?

Јер немамо надзора! Немамо човека, кога бисмо могли бирати за стараоца ове лепе и напредне вароши. Данашње натуривање стараоца донело нам је уз скупоћу и друго зло — несташницу хлеба.

Наш Новосађанин крчи, оре, сеје, копа, жање, а други располаже његовим знојем.

Психолошки се мора гледати на сву ову скупоћу, несташницу, па ваћи логичке закључке шта треба радити и онда ће се видети да разлози нашој скупоћи нису криве никакве институције, него људи, који смеју радити слободно, како хоће, јер нема регулатора, којим би их стегао.

Варош богата производима и низине и планине, а скупа и прети јој глад, јер је све без регуле.

Јединствено у свету!

Негде у Новом Саду.

Стари посматрач

## НАША „КУЛТУРНА“ ВОЈВОЂАНКА...

Лист „Радио Београд“ донео је број радио претплатника под дирекцијама пошта за месец јуни 1940. По томе аутентичном извештају Нови Сад има највише радио претплатника (48.533), скоро два пут колико Београд (29.880). Загреб има много више него Београд (35 хиљада 385). Дакле — Ви Београђани не будите толико, баш толико високи! К томе је Нови Сад и најскупији град, што је исто доказ наше културе и ако не баш пријатан за нас.

Међутим: шта је то култура — данас? Је ли то још неки одређени појам, кад гледамо вишије рушевине и слушамо чему све служичаробљаштво технике.

То је морфологија културе и боље, да окренемо лице натраг у прошлост. — Тад су о нама у Војводини странци писали, да смо некултурне ланчине, нарочито наше жене, да су „мање него наше“ (што је и логично апсурд).

Толико се је онда писало о тој нашој некултури жена, да су Орфелин и Доситеј сматрали за дужност, да објективно позитивно устану у одбрану лажно оптужених. Слично судио је после и др. Скерлић о том добу. А сви су они били на кривоуптици.

Знамо, да је наш свет у овим крајевима за време краљице Марије Терезије био мучен и злостављан, па теран на уни-

јањење и да није имао никде искреног пријатеља, па ни у свом духовном пастиру, гоњеном од језуита и на жалост исто неуком и малобројном. Тада је народ очувао своје варовне (заштитне) дане из прасловенства. Данас је реч „варовни“ испала из нашег речника свагдашњце.

О том очигледном времену пише и наш историчар, дабоме и он необјективно, гледа на те појаве. Ево шта каже: „У масама био је укоренен верски традиционализам са 170 правника у години поред хришћанских а ти празници да су били пуни правозверја и празне формалности“. Тај тобожњи историчар био је дабоме прва незвалица кад је овако писао. О народном духовном животу није имао ни појма. Тако су онда и странци судили о нама, злонамерно и у црним бојама нас гледали: Је ли чудо?

Ти правници заиста су били тако многобројни, али је то морало бити, јер су они дали праву духовну колективну дисциплину бедном народу, јер су народ држали у снави побожности и топлој вери праотаца а право значење њихово свет је држао у тајности пред странцима па и пред својом однарођеном господом, пред немешима и непријатељима. Живели у задругама, жена је била добри и паметни заштитник породице а „варовни“ дани били су школе и регулатор

добрих обичаја народних, а не правозверја. Пред странцем жене су се правиле ћутљиве, припросте, неуке, јер је та маска требала за одржање душе и вере.

Тако је проширена фама о њиховој инфериорности пред светом, који није видео њихове дивне празничке хаљине, танке као од паучине и везене краљевским везом, какав у оно доба ни један други народ, па ни господски свет није носио. Да ли су крили и те хаљине од непријатеља? Можда! Га баница Малагурска Ђорђевић Мара описала их је недавно стручњачки сјајно, јер данас их не носе више. Бели вез косовски са златом видеља сам код тете Бајанке, из год. 1884 једну такву хаљину коју је носила на дворском балу у Бечу, г. 1848 кнегиња Јулија Обреновић, супруга кнеза Михајла.

Те хаљине, њихово ткање (домаће), њихов крој, њихов неискривљени вез керањем и правим златом говоре нам јасно, да је тада Војводина и војвођанка била огромно много више, него њени савременици, који су је оценили са „внштицом“ и тако доказали сопствену некултуру и неразумевљење. Скоро после г. 1848 долазили су странци из далеке Немачке и покупували доста тих драгоцености као ретке куриозитете. Георгенс о томе говори у свом великом стручном делу и кличе: Ви, који не знате шта је лепо, идите код Словена у „Neusatz“ и у сав онај крај, али упамтите, да се оно благо златом плаћа!

Тако нам етнографија открива многу истину, коју нам је историја прећутала или искривљено донела из старих времена. И од тих оклеветаних 170 наводних празника, који су кроз векове чували народну етику, од тих бљижних варовних дана, данас је мало остало. А могло би се лепо пренети у модерни балет. Биле би то кореографске реализације од вредности. Ја сам се трудила, да очувам не само комаде прекрасних војвођанских хаљина, него сам на београдском радиу настојала, да очувам и те богоносне народне правнике — 47 на броју — док ми посао нечаја злоба није покварила на штету етнографске истине и части војвођанске, пајкултурније наше жене, данас као и за време Орфелина и Доситеја, који се за њу заузимају врло енергично. Прави пријатељ свога народа поштује душу народну, настоји да очува психолошку линију у еволуцији народног живота. Али то се може само овда, ако добро познајемо ту душу и ако нам није меродавно оно, што странац неупућен и површан о њој говори. Друго је правозверја или црна магија унесена из туђих заблуда из времена Парацелсуса, а посве друго су племенити и безавдени наши народни обичаји и верска симболика стародавна, али увек неискривљена лепа. То дабоме поштен етнолог и историчар мора да уме разљиковати, а не свепрвати у једну торбу и онда са висока декретирати: сујеверје, некултура, затуданост! Али код нас на жалост баш овакви имају реч, виртуозни лажи и злонамерности, шпекулације и профита, *Sapienti sat.*

Извештава се цењено грађанство Новог Сада и околине, да је у Новом Саду, у Краља Петра II 2 (пored „Аполо“ кина) отворена нова погодно - галантериска трговина

„ЈАША“

у којој ћете у свако доба моћи наћи богат набор дамског, мушког и дечјег веша, као: кошуља, чарапа, спавачица, пуловера, рукавица и све остале у галантериску струку спадајуће артикле. Незаборавите, да ће те у овој радњи бити увек најбоље најтачније и у најсолидније цене послужени, за чега Вам јакчи

„ЈАША“

НОВИ САД  
Краља Петра II ул. 2  
(пored „Аполо“ кина)

Војвођанка би морала и сама знати где и у чему је била и јест њена супериорност културна, њена нарочита врлина и њено културно историско значење. То се међутим не учи — у дрогерији. . . Јелица Беловић

## НЕВОЉЕ ЗБОГ ВАРМЕ- ЂАШКЕ ЂУДИ

Имали смо ми галибе због вармеђашког режима и пре. Још пре четрдесет година. Али ово што је данас, то превазилази сваку меру. Превазилази и самчим борасо на Кордиљерима или Андиима.

Само чујте!

Пре 10—12 недеља се уселим у нов стан. Собе видне. Са суца. Све лепо. Мислим у себи: „Но, Јово, можеш бити задовољан“. Има нас преко осамдесет у кућерини, а ни не познајемо се. Сви мирни. Имали смо само једног колегу — кирајџију, који је корболовао данима и данима, да се није дало спавати, али смо га упутили на прави пут, да ником не смета и сад је ред. Хвала Богу! Ред је сад!

Тако сам резонувао. Али се десно малер одовуд, одкуда се нико није надао.

Наш госа је сазидео кућу пре десет година. Кућу је којекако још и опривљао у периоду од десет љета, али машинерије потребне за кућу — никад. Тако се догодило, да сам, после 2—3 недеље након уселења, остао без — воде. Госа није никад мењао машину, а заборавио је да и машина има душу, која после десет година изда, па је треба заменити. Зато смо једног дана остали без воде. Замислите бити без воде у кући где станују око 86 душа!

Не можеш се умити. Не можеш кувати. О купању ни разговора! — Дођеш ноћу кући после путовања не можеш у каду. Имамо и вазовођу у кући. Честит кирајџија. Поштено плаћа кирају. Дође кући па онако гарав, чајав иде у кревет, јер пре тога не може да се ни умие, а камоли окупа.

Па замислите само, шта је са кловетима! Нечисти су кловети легла, изворишта болештивна. Стрепим и због здравља. Па тек кад помислиш на ватру, која може да избије и која увек долази непоручена, изненада се појави, онда и стрепимо. Читамо, да зими, због димњака час по избије пожар, а ми без — воде. Има нас од 80 година, а има нас и од 8 месеци. Замислите насеобиву од 86 душа и ватра!

И комшије се деру: „Затварајте кловете!“ Имају потпуно право!

Тако је било без воде једанаест дана. Дванаестог дана добисмо воду. Песма пропева, хармоника, клавир забрујаше. Радост проговори кроз све собе и ходнике.

Модерно реновирана, проширена и преуређена

ЕЛИТ

НАВАНА-ВАР преко пута ОД ПОШТЕ

Сваког 1-ог у месецу нов артистички програм у кавани и бару

Али после пет дана — што! „Опет не функционише машина! Сустала!“ комевтарашу укућани зловољни, бесни. Чекамо; вапијемо за водом као да смо у центрума Сахаре.

На Бадњидан прорадила машина, Опет радост, песма, свирка. Али! „Ала наше замало бијаше!“

„Сустала машина! Не може даље! Свиљајива! Орегла пацке!“ вичу честити укућани — ствари, протестујући против овог некултурног изазивања. Протест је стим огорченији, што гавди још ни на памет није пало, да купи и монтира нову машину.

Чекамо данима да дођемо до воде. Мислили смо: Госа је већ дао направити нову машину, да је учинио све, да народ дође до воде. Видео је како је било у два маха па ће по овом начелу: „Не морам и ја пасти са четвртог спрата, да видим како ће ми бити, кад сам видео како је оном, који је већ пао“ па ће бити воде и воде.

Јест да! Једно камила, а друго камилар!

Седмог дана нам је госа куће поручио по домарки, да тражи новог мајстора, јер стари мајстор не уме да оправи стару машину. Чекамо, све 14 дана.

Шта ћемо, како ћемо? Саветујемо се па решимо да јавимо то вармеђашкој власти.

Јавимо ми лепо, учтиво, како приличи углађеним људима са рукавицама,

Знам, поштовани читаоци, да сте љубопитљиви на пресуду вармеђашку. Она је заиста била вармеђашка: „Крава краву убола, па ће крави судити“.

Та турска правна децизија нема логике у овом случају. Па ипак, ако бисмо је превели са вармеђашког језика на српски значила би: Не дирај у привилеговану богаташку класу! Ако имаш што — боље језик за зубе па плаћај, као поштен кирајџија, а богати кућевласник има само то право да купи паре и да се дере на — државу.

Овогодишњег лета господњег.

Посматрач прилика у којима по осуди Божјој морам да живим.

## Занимљивости из целог света

Алкибијадов пас

Често се може чути да неко спомене Алкибијадовог пса. Зашто?

Грчки војсковођа, говорник и државник Алкибијад, који је рођен око 450 године пре Христа, а који је умро 404 године пре Христа, купио је једног дана некаквог пса за седам хиљада драхми. Цела Атина је дуго времена само о томе говорила.

Али када се цело случај био већ мало заборавио, Алкибијад је наредио да се псу отсече реп. То је учинио само због тога да би Атињани опет говорили о његовом псу. И успео је, јер су Атињани заиста још дуго говорили о Алкибијадовом псу...

Најнесрећнија жена на свету

Ових дана преминула је у Енглеској мистрес Кетрин Пирсон, коју енглеска штампа назива „најнесрећнијом женом на свету“. Уистини, мистрес Пирсон је целог живота трпела тешке ударе судбине као ретко ко. Двапут се удавала и оба пута су јој мужеви умрели већ неколико дана после венчања. Кад је у својој 25 години наследила мало имање од свога стрица, истога дана је умрла њена мајка. Она је тада решила да оде у Америку код своје старије сестре. Кад је ступила на америчко тле, обавештена је да јој је сестра дан раније умрла.

Мистрес Пирсон се и по трећи пут удала, али јој је муж већ три недеље после венчања полудео. Гоњена удесом, упорно и непрекидно, кроз ојашена,

мистрес Пирсон је недавно умрла од тешке срчане мане, праћене јаким нервним растројством.

Откуда постоје адвокати у нашој земљи

Адвокати су данас у нашој земљи један многобројан и значајан staleж. Они су у нашем народу одавно познати.

Први трагови адвокатуре у Србији налазе се у земљама које су чиниле саставни део Душановог царства. Један члан Душановог законика поред осталог помиње и парце. Парац није био службеник суда већ приватан човек кога је парничар бирао по својој вољи да, уместо њега, диже парнице и брани га на суду.

У кнежевини Србији адвокатуре је створена законом о правозаступницима од 15 јуна 1865 године. Тај закон важно је све до 1914 године и њиме је било тачно предвиђено ко све може да буде адвокат, каква права и какве дужности има.

## Разне занимљивости...

У Мексику је увреда поклонити некоме орхидеје, јер то је тамо исто што и коров, а у јужној Европи кромпиров цвет спада у најскупоценије цвеће, јер се кромпир тамо не сади. Када је пре стотину година нека Олденбуршка принцеза дошла као грчка краљица у Атину, предали су јој букет кромпирова цвета, као нешто врло ретко и драгоцено.

На Баларском острву Ибизи урођеници када се купају у мору облаче старе хаљине, које нарочито ва то чувају.

Љубавна исповест

— Драга Маријано, откако вас познајем, не могу ни да једем ни ока да склопим!

— Како сте љубавни Али зашто нисте дошли раније на састанак?

— Знате, овај видот хотелски портир заборавио је да ме пробуди на време.

Брз одговор

Учитель: Шта ће урадити мајка, која има шесторо деце, а купила је свега пет јабука?

Ђак: Направиће компот.

То је ипак сигурније

Мак Персон, сопственик поворшта у једном малом шкотском граду, дошао је у Лондон да би видео има ли каквих новости на пољу рекламе. Поред осталог запазио је на уласку у један биоскоп и рекламу ове садржине:

„За лица преко осамдесет година старости улаз бесплатан!“

— То је баш оно што ја тражим! — помислио је Мак Персон.

И тада се вратио кући. Мак Персон је одмах истакао велику рекламу на своме поворшту:

„За лица стара преко осамдесет година улаз бесплатан када су у пратњи својих родитеља!“

Чудновати позив

— Мој је позив такав да никада не могу рећи шта ће бити сутра!

— Гле, да нисте случајно министар?!

— Не; ја пишем извештаје о прогнози времена!

Највад ће добити хонорар

— Највад ћу добити хонорар за један свој роман!

— Сјајно! Заочи да си нашао издавача! А који га је то откупио?

— Највад га није откупио, али један издавач је изгубио рукопис романа и сада мора ми платити отштету, а то му се ипак хвата као хонорар!

\* ТРЕБАТЕ ЛИ? Кућу на спрат, кућу приватну, вилу, салаш, велу, виноград, градилиште, фабрику! Највећи избор у целој држави једино располаже Завод купопродаје некретнина ув солидне цене ДУШАН МИРКОВ, Нови Сад, Краља Петра I. бр. 3, Телефон: 29-54.

ХОТЕЛ „СЛОБОДА“

од данас сваког дана  
СЕНЗАЦИОНАЛНИ  
ВАРИЈЕТСКИ  
ПРОГРАМ  
у ресторану хотела

